

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ

ПРОГРАМА

**вступного випробування-творчого конкурсу з музики
для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст»
на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «кваліфікований робітник»**

Галузь знань:	0202 Мистецтво
Спеціальність:	5.02020401 Музичне мистецтво
ОКР:	молодший спеціаліст

Пояснювальна записка

Для прийому осіб, які на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «кваліфікований робітник» вступають для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст», Правилами прийому до Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка передбачений конкурсний відбір за результатами вступного випробування-творчого конкурсу з музики.

Програма вступного випробування-творчого конкурсу з музики для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» за спеціальністю 5.02020401 Музичне мистецтво на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «кваліфікований робітник» має комплексний характер, створена у відповідності зі змістом основних профільних дисциплін навчального плану та професійно-практичної підготовки.

Мета творчого конкурсу - виявити рівень базових музично-виконавських умінь, музично-теоретичних знань та вокальних даних вступників.

Творчий конкурс з музики для вступників на спеціальність 5. 02020401 Музичне мистецтво проводиться у вигляді комплексного випробування, що проходить у три етапи:

- 1 етап – гра на музичному інструменті (фортепіано, баян, акордеон, скрипка, бандура та ін.);
- 2 етап - перевірка вокальних даних;
- 3 етап – виконання завдань з елементарної теорії музики та сольфеджіо.

Вступники, які мають освітньо-кваліфікаційний рівень «кваліфікований робітник» та прийняли рішення продовжити навчання за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст» спеціальності 5.02020401 Музичне мистецтво, повинні володіти компетентностями:

- здатність до публічного виступу;
- володіння різними видами поліфонічного мислення, навичками слухового контролю і його взаємодією з виконавськими прийомами;
- спроможність втілювати художній образ музичного твору, демонструвати стильові особливості твору, глибоке засвоєння музичного матеріалу;
- готовність демонструвати технічну досконалість виконання різножанрових творів;
- здатність до точного інтонування, виразного фразування, координації вокальної та інструментальної партій під час співу;
- володіння навичками співу з аркуша (без інструментального супроводу) одноголосної мелодії;
- спроможність аналізувати мелодичний рух, ладотональну та метроритмічну будову одноголосної мелодії;
- здатність визначати на слух окремі елементи музичної мови (лади, ступені, інтервали, акорди, ритмічні побудови);
- володіння музичним тезаурусом.

Кожний етап оцінюється за 100-бальною шкалою певною кількістю балів, на підставі яких виводиться загальний середній бал за вступне випробування.

Програма творчого конкурсу повинна включати твори української, зарубіжної класики, твори сучасних композиторів. Завдання творчого конкурсу носять практичний характер і спрямовані на виявлення професійних якостей, індивідуальних здібностей, унікального самовираження та самореалізації особистості вступника.

ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ТВОРЧОГО КОНКУРСУ

ГРА НА МУЗИЧНОМУ ІНСТРУМЕНТІ

На творчому конкурсі вступник повинен виразно виконувати музичні твори різних стилів і жанрів на високому художньому рівні, застосовуючи різні прийоми фразування (агогіка, артикуляція, динаміка, штрихи) та педалізації.

Виконання поліфонічних творів та творів великої форми потребує вміння слухати самостійну лінію кожного голосу, дозволяє розкрити ідейно-художній зміст твору, передати глибокі почуття, а також реалізує технічні, художні навички вступника.

Виконання п'єс, різних за стилем, змістом, жанрами, дає можливість розкрити музичний кругозір вступника, виявити рівень виконавських навичок, творчої самостійності.

На першому етапі творчого конкурсу вступник повинен представити програму з чотирьох музичних творів (поліфонія, велика форма, п'єса, етюд), із яких предметна екзаменаційна комісія прослуховує всі твори повністю.

ОРІЄНТОВНИЙ РЕПЕРТУАР ТВОРЧОГО КОНКУРСУ

ФОРТЕПІАНО

Етюди

Лешгорн А. Етюди оп.66 №18, 19, 22, 24

Черні К. оп.299 Етюди № 34, 36, 38, 39, 40

Черні К. оп.740 Етюди (за вибором)

Мошковський М. оп.72 Етюди № 1, 2, 4, 5, 6, 9

Кобилянський А. Октавні етюди (за вибором)

Поліфонічні твори

Бах Й.С. Трьохголосні інвенції (за вибором)

Французські сюїти № 2, 3, 4, 5 (частини за вибором)

Англійські сюїти №2, 3 (частини за вибором)

Бах Й.С.– Кабалевський Д. Органні прелюдії і фуґи (за вибором)

Гендель Г. Чакона Фа мажор

Капріччіо соль мінор

Лядов А. ор. 34 № 2 Канон до мінор

Шмітц М. Джазові інвенції

Твори великої форми

Бетховен Л. Соната №1, фа мінор, I ч.

Соната №5, до мінор, I ч.

Соната № 19, соль мінор, I ч.

Соната № 20, Соль мажор, I ч.

Гайдн Й. Соната №2, мі мінор, I ч.

Соната №7, Ре мажор, I ч.

Соната №15, Ре мажор, I ч.

Соната №17, Соль мажор, I ч.

Соната №20, Ре мажор, I ч.

Соната № 39, сі мінор, I ч.

Беркович І. Варіації на тему Паганіні

Моцарт В.А. Соната №5, Соль мажор, I ч.

Соната №7, До мажор, I ч.

Соната №12, Фа мажор, I ч.

Соната №17, Фа мажор, I ч.

Соната №18, Сі бемоль мажор, I ч.

Фантазія ре-мінор

Скарлатті Д. Соната ля мінор

Щуровський Ю. Варіації

П'єси

Ліст Ф. «Втіха» № 3 Ре-бемоль мажор

Чайковський П. цикл «Пори року» (п'єса за вибором)

Шопен Ф. Контраданс

Три екосеза

Ноктюрн до дієз мінор

Шуберт Ф. Скерцо Сі-бемоль мажор

Беркович І. Прелюдії (за вибором)

Степовий Я. Маленька поема

Білаш О. «Гуцульська писанка»

Ревуцький Л. Пісня

Скорик М. «В лісі»

Калачевський М. Ноктюрн

Мак-Доуел Е. «Вічний рух» (концертний етюд)

Владигеров П. Гумореска

Глиєр Р. Прелюдії до мінор, Ре бемоль мажор

Шуберт Ф. Экспромт Ля-бемоль мажор

Бабаджян А. Прелюдія

Раков М. «Легенда»

Степовий Я. Прелюдія ор. 12 №1

Гаврилін В. Три танці

Бородін О. «В монастирі» з Маленької сюїти

Парадізі П. Токата із Сонати Ля мажор
Сільванський М. «Стрімкий потік» (етюд)
Коляда М. Прелюд
Шамо І. «Гумореска»
Шамо Ю. Токата

БАЯН, АКОРДЕОН

Поліфонічні твори:

Бах Й. Кабалевський Д. Прелюдія і фуга ре мінор,
Прелюдія і фуга мі мінор

Перголезі Д. (Із «Stabat Mater»)

Лядов А. Канон до мінор

Твори великої форми:

Діабеллі А. Сонати

Кулау К. Сонати

Моцарт В. Сонати

Бортнянський Д. Сонатини

Чайкін М. Сонатини, Сонати

Мясков К. Сонати

Дікусаров В. Сонати

Різоль М. Сонати

Обр. Ешпай А. Варіації на тему білоруської народної пісні
«Перепілонька»

Обр. Суркова А. Варіації на тему української народної пісні «Ой не
було так нікому»

П'єси:

Шопен Ф. Прелюд №7,20

Глінка М. Мазурка
Моцарт В.А. Менует мі м нор
Шуберт Ф. Бджілка
Лисенко М. Листок з альбома
Різоль М. Українська полька
Мясков К. Експромт
Гембера Г. Менует
Фібіх З. Поема
Герлах Х. Танцюючі пальці

Етюди:

Черні К. Етюди
Шітте Л. Етюди
Беренс Г. Етюди
Вольфарт Г. Етюди
Тишкевич Г. Етюди
Денісов О. Етюди

БАНДУРА

Поліфонічні твори :

Бах Й. Куранта
Бетховен Л. Менует
Кулау І. Прелюдія

Твори великої форми:

Заремба Н. Фантазія «Чи я в лузі не калина була»
Кухта В. Фантазія на народні теми

Мясков К. Протяжна і танцювальна

П'єси:

Пшеничний Д. Ноктюрн

Дремлюга М. Прелюдія Ля мажор

Коломієць А. Баркарола

Мясков К. Концертна п'єса

Етюди:

Дремлюга М. Етюд Соль мажор

Золкін А. Етюди

Іванов М. Етюди

Лемуан А. Етюди Ля мажор

Мясков К. Етюд сі мінор

Сільванський М. Етюди

Шітте М. Етюди

ПЕРЕВІРКА ВОКАЛЬНИХ НАВИЧОК

На другому етапі творчого конкурсу вступник повинен представити програму з двох вокальних творів.

1. Виконання арії чи романсу.
2. Виконання пісні (дитячої, народної, сучасної) під власний супровід.

ЗАВДАННЯ З ЕЛЕМЕНТАРНОЇ ТЕОРІЇ МУЗИКИ ТА СОЛЬФЕДЖІО

1. Читання з аркуша нескладної одноголосної мелодії (сольфеджування з тактуванням, аналіз ладотональної та метроритмічної будови)
2. Слуховий аналіз (лади, ступені, інтервали, акорди, ритмічні побудови)

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
для допуску до участі в конкурсі

Кількість балів	Національна шкала
До 99	<p>Вступник демонструє досить низький інструментально-виконавський рівень, представлені інструментальні та вокальні твори характеризуються відсутністю технічної та примітивністю художньо-образної проблематики.</p> <p>Відсутність музично-теоретичних знань, навичок інтонування та слухового аналізу.</p>
100-132	<p>Вступник загалом відтворює музичний матеріал інструментальних та вокальних творів, однак допускаються помилки у нотному матеріалі, технічні навички потребують значного доопрацювання, не виявляє здатності до аналізу та інтерпретації художньо-образної тематики музичних творів.</p> <p>Демонструє початковий рівень знань музично-теоретичного матеріалу, навичок інтонування та слухового аналізу.</p>
133-166	<p>Вступник демонструє вміння виконувати музичні твори, досить повно розкриває художньо-образний зміст вокальних та інструментальних творів, але має стандартне мислення, йому бракує умінь інтерпретації музичного матеріалу, відчувається скутість у подоланні технічних труднощів. Виявляє достатньо високий рівень знань музично-теоретичного матеріалу, проте допускає неточності в інтонуванні, незначні помилки в слуховому аналізі.</p>
167-200	<p>Рівень сформованості інструментально-виконавських умінь і навичок вступника є</p>

	<p>високорозвиненим та оптимальним: вирізняється відшліфованістю усіх технічних деталей, особливою динамічною виразністю, адекватним застосуванням широкого спектру агогічних ресурсів, обґрунтованістю й логічністю музичної думки, застосуванням оригінальних прийомів концертної презентації інструментальної та вокальної музики, найвищим рівнем творчого самовираження.</p> <p>Вступник володіє повними глибокими знаннями музично-теоретичного матеріалу, виявляє високий рівень точного інтонування та слухового аналізу.</p>
--	---

Зміст робочих навчальних програм за I-IV семестр

Основний музичний інструмент

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Основні компоненти базової фортепіанної підготовки.

Розвиток базових професійних музичних умінь. Розвиток аналітичних умінь. Педагогічно-виконавське спрямування педагогічного репертуару. Формування основ технічної майстерності.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Формування піаністичних навичок та якості звуку.

Процес звукоутворення. Формування піаністичних навичок звуковедення. Формування вмінь використання різноманітних видів артикуляції. Вдосконалення виконавських навичок в процесі вивчення дитячого репертуару.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

Розвиток фортепіанної техніки.

Узагальнення аплікатурних формул. Інтонаційна, динамічна, тембральна, ритмічна функція артикуляції.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

Структура поліфонічної техніки.

Оволодіння навичками, необхідними для виконання поліфонічних творів. Розвиток поліфонічного слуху.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V

Формування піаністичних та технічних навичок у виконанні творів з різними типами фактури.

Розвиток професійно-музичних умінь. Оволодіння навичками, необхідними для виконання творів крупної форми. Розвиток внутрішнього слуху, вміння знаходити баланс між мелодією правої руки та акомпанементом лівої. Розвиток оркестрових уявлень під час гри на фортепіано. Вибудовування цілісної форми.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI

Мистецтво педалізації як важлива сторона виконавської майстерності.

Види педалі. Функції педалі. Специфіка використання педалізації в музичних творах програми, згідно закономірностей жанру, форми, епохи.

Постановка голосу

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

НАУКОВІ ОСНОВИ ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Тема 1. Головні положення предмету «Постановка голосу».

Ознайомлення з будовою голосового апарату. Формування правильної співацької постави. М'язові відчуття під час співу на опорі. Відпрацювання співацького вдиху та видиху. Діафрагма, устрій та розташування.

Тема 2. Формування основ співацького дихання.

Ознайомлення з основними типами дихання. Відпрацювання нижньореберно-діафрагматичного типу дихання. Формування самоорганізації співацького дихання. Засвоєння основних фаз співацького вдиху та видиху. Контроль за обсягом повітря під час видиху. Усвідомлення ролі «затримки дихання». Відпрацювання механізму видиху у співацькому процесі.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТЕОРІЇ ЗВУКОУТВОРЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ЯКОСТІ ЗВУКУ

Тема 3. Формування навичок вокального звуковедення.

Характеристика основних принципів та методів вокального навчання.

Формування співацьких та художньо-виконавських навичок. Формування навичок співу на легато. Кантілена як основа академічного співацького мистецтва. Удосконалення навичок співацького дихання. Набуття навичок

особливостей формування голосних та приголосних звуків, засвоєння правил орфографії та орфоєпії академічної манери співу.

Тема 4. Процес звукоутворення.

Формування навичок роботи артикуляційного апарату.

Ознайомлення з видами атаки звуку. Формування м'якої атаки звуку. Усвідомлення значення складових артикуляційного апарату (зуби, губи, язик та щелепи). Відпрацювання навичок артикуляції голосних та приголосних звуків. Роль мімичної мускулатури у співацькому процесі. Оволодіння навичками орфографії та орфоєпії.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III

ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ НАВИЧОК.

Тема 5. Співацька позиція звуку.

Формування відчуття опори звуку. Відпрацювання високої співацької позиції звуку. Усвідомлення ролі музичного слуху у фонаційному процесі та функцій складових вокального слуху (звуковисотний, динамічний, тембровий, ритмічний). Формування високого головного звучання та розвиток вокального слуху під час виконання вправ, вокалізів, художніх вокальних творів. Ознайомлення з вокально-тілесною схемою.

Тема 6. Фізіологічні механізми співацької опори.

Вокально-тілесна схема. Формування і розвиток вокального слуху. Співацька опора. Формування поняття про співацьку опору. Складові співацької опори - опора звуку, опора дихання, опора мовлення.

Продовження формування вокально-технічних навичок під час виконання вокальних творів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV

ПОЛОЖЕННЯ ТА ФУНКЦІЇ ЗВУКОУТВОРЮЮЧИХ ОРГАНІВ У ПРОЦЕСІ СПІВУ

Тема 7. Формування відчуття головного та грудного резонування.

Усвідомлення ролі головного та грудного резонаторів як індикаторів повноцінного звучання голосу. Оволодіння технікою високого імпедансу. Відпрацювання відчуття резонансу у процесі виконання вокальних вправ, вокалізів, народних пісень та інших вокальних творів.

Тема 8. Об'єднана опора співацького звуку. Дихання. Висока позиція звучання.

Удосконалення роботи над високою позицією звучання. Засвоєння поняття об'єднана опора співацького звуку та дихання. Удосконалення звучання голосних протягом усього діапазону. Розвиток співацького діапазону.

Елементарна теорія музики

Модуль I. Нотний запис. Засоби музичної виразності. Інтервали.

Тема 1.1. Музичний звук та його властивості. Звукоряд.Октавна система. Темперований стрій

Звук як фізичне явище. Якості музичного звуку. Визначення октавних звукорядів за октавною системою. Складові та літерні назви звуків. Стрій. Темперований стрій. Камертон.

Тема 1.2. Нотний запис. Тривалість звуків та пауз.

Знаки альтерації. Енгармонізм звуків. Діатонічні та хроматичні напівтони та тони. Правила написання штилів.

Тема 1.3. Ключі «Соль», «Фа», «До». Прийоми скорочення нотного запису.

Сучасна європейська система запису нот. Правила читання нот в альтовому, теноровому ключах. Знаки для збільшення нотних тривалостей.

Тема 1.4. Метр. Акценти. Розмір. Ритм, види ритмів.

Поняття «Метр. Акценти. Сильні та слабкі метричні долі та періодичність їх чергування». Розмір. Позначення розміру. Прості двох та тридольні розміри. Складні однорідні та складні мішані розміри.

Поняття «ритм». Види ритмів: рівномірний, пунктирний, триольний, синкопований.

Тема 1.5. Групування тривалостей у простих і складних розмірах. Темп.

Правила групування у простих і складних розмірах. Таблиця темпів.

Тема 1.6. Лад. Мажорний та мінорний лади. Паралельні тональності

Поняття «лад», «ладові тяжіння». Мажорний лад. Види мажору. Мінорний лад. Паралельні та однойменні тональності. Види мінору.

Тема 1.7. Квінтове коло. Особливі діатонічні лади.

Квінтове коло мажорних та мінорних тональностей. Енгармонізація тональностей. Семиступеневі лади. Пентатоніка.

Тема 1.8. Прості та складні інтервали. Обернення. Консонуючі та дисонуючі інтервали.

Інтервали гармонічні та мелодичні, висхідні та нисхідні. Назви інтервалів. Ступенева та тонова величина інтервалів. Інтервали на основних ступенях звукоряду. Обернення інтервалів.

Тема 1.9. Енгармонізм інтервалів. Прості та складні інтервали.

Збільшені та зменшені інтервали.

Тема 1.10. Інтервали натуральних та гармонічних ладів.

Інтервали на ступенях натурального мажору та мінору. Інтервали на ступенях гармонічного мажору та мінору (характерні інтервали). Побудова. Розв'язання нестійких інтервалів.

Тема 1.11. Характерні інтервали гармонічних ладів.

Інтервали на ступенях гармонічного мажору та мінору (характерні інтервали). Побудова. Розв'язання нестійких інтервалів.

Модуль II. Акорди. Головні та побічні тризвуки, їх розв'язання.

Тема 2.1. Акорди. Види тризвуків.

Загальні поняття про акорд. Типи акордів. Назви акордових тонів. Тризвук. Види тризвуків. Обернення тризвуків.

Тема 2.2. Головні та побічні тризвуки, їх розв'язання.

Акорди в ладу. Тризвуки на ступенях мажору та мінору. Головні тризвуки. Розв'язання S35 та D35 і їх обернень в T35. Поняття про побічні тризвуки. Консонуючі та дисонуючі тризвуки.

Тема 2.3. Септакорди. Домінантсептакорд (D7)

Види септакордів. Септакорди в тональності. D7-акорд, його обернення та їх розв'язання.

Тема 2.4. Септакорд другого ступеня (SII7)

SII7-акорд та його розв'язання через обернення D7.

Тема 2.5. Ввідний септакорд (DVII7). Домінантовий нонакорд (D9). Побічні септакорди.

DVII7-акорд (малий та зменшений). Розв'язання в T та через обернення D7 в T. Поняття про побічні септакорди. D9-акорд малий та великий. Розв'язання в T.

Модуль III. Діатоніка та хроматика. Музичний синтаксис.

Тема 2.6. Діатоніка та хроматика. Внутрішньоладова альтерація.

Альтерація як загострення тяжіння нестійких звуків у стійкі. Хроматичні інтервали - зменшена терція, збільшена секста, двічі збільшена кварта, двічі збільшена прима. Розв'язання хроматичних інтервалів. Відмінність хроматизму від альтерації.

Тема 2.7. Типи тональних співвідношень.

Схема спорідненості тональностей.

Тема 2.8. Модуляція, відхилення, співставлення.

Поняття про відхилення та модуляцію. Техніка виконання відхилення та модуляції. Співставлення тональностей як один з прийомів зміни тональностей.

Тема 2.9. Мелодія, види мелодичного руху.

Мелодія як найважливіший засіб реалістичного музичного мистецтва. Виразність мелодій. Основні форми мелодичного руху: хвилеподібний, плавний, стрибкоподібний рух. Прийоми мелодичного руху: буквальне повторення; варіюванс повторення; секвенція.

Тема 2.10. Секвенція. Кульмінація. Музичний синтаксис.

Секвенція. Мотив секвенції.

Тема 2.11. Музична фактура. Партитура. Партія. Транспозиція. Мелізми.

Поняття про музичну фактуру. Хорова та оркестрова партитура. Партії. Поняття про транспозицію. Область застосування та значення транспозиції: на заданий інтервал; на хроматичний напівтон; з заміною ключа. Транспонуючі інструменти симфонічного оркестру. Мелізми. Різні види мелізмів: форшлаги, морденти, групето, трель, арпеджіато. Виразжальне значення мелізмів.

Сольфеджіо

Змістовий модуль 1. Діатоніка

Тема 1. Натуральні лади класичної музики.

Тема 2. Тональність. Тональності до 4-х ключових знаків.

Тема 3. Діатонічні інтервали мажору і мінору.

Змістовий модуль 2. Інтервали та акорди діатоніки.

Тема 1. Інтервали гармонічного мажору.

Тема 2. Інтервали гармонічного мінору.

Тема 3. Тризвуки та їх обернення натурального мажору та мінору.

Змістовий модуль 3. Акордика гармонічних ладів. Головні функції ладу.

Тема 1. Тризвуки та їх обернення гармонічного мажору та мінору.

Тема 2. Функційне значення акордів у ладі.

Тема 3. Головні функції ладу.

Змістовий модуль 4. Діатоніка. Хроматизм.

Тема 1. Септакорди та їх обернення в натуральному та гармонічному мажорі та мінорі.

Тема 2. Акорди побічних ступенів. Перервана каденція.

Тема 3. Гармонічна логіка класичного одно тонального періоду.

Тема 4. Діатонічні семи та п'ятиступеневі лади.

Тема 5. Мелодія: інтонаційна основа, логіка розвитку. Елементи структури музичної мови.

Рекомендована література

1. Гаркуша Л.І., Економова О.С. Формування професійних навичок і вмінь студентів на заняттях з основного музичного інструмента (фортепіано) : навчально-методичний посібник / Л.І.Гаркуша, О.С.Економова. – К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. – 100 с.
2. Лісовий В.А., Мельничук Я.М., Бойчук І.І. Основний музичний інструмент (фортепіано): Навчально-методичний посібник /В.А.Лісовий, Я.М.Мельничук, І.І.Бойчук. - Чернівці: Рута, 2007. – 69 с.
3. Можайкіна М.С. Методика викладання вокалу. Хрестоматія: навчальний посібник. – К.: Видавництво Ліра-К.,2016.-216 с.
4. Ткаченко О. Гігієна голосу у вокальній підготовці майбутніх фахівців музично-педагогічного профілю.-Київ,2014.
5. Чайка В. Мистецтво творити голосом. Роль психофізіологічного стану студента у розвитку його вокальної майстерності: поради педагога / В. Чайка. – Львів : Місіонер, 2012.
6. Калашник М.П. Уроки елементарної теорії музики : навч. посібник для муз. навч. закл. усіх рівнів акредитації / М. П. Калашник ; Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України. - Вид. 2-ге, випр. і доп. - Х.:Видавничий будинок "Фактор", 2007. - 352 с.
7. Павлюченко С. Елементарна теорія музики: посібник для муз. шкіл та училищ – К. : Музична Україна, 1997 - 160 с.
8. Смаглій Г.А. Сольфеджіо: Підруч. У 6 ч./ Г.А.Смаглій.-Х.: вид-во «Ранок», 2013. – 120 с.